Riga Nordic University

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

CRIMINAL JUSTICE: HANS GROSS'S VISION AND THE PRESENT DAY

Scientific monograph

IZDEVNIECĪBA BALTIJA PUBLISHING

2026

Recommended for printing and distribution via Internet by the Academic Council of Baltic Research Institute of Transformation Economic Area Problems according to the Minutes № 6 dated 24.06.2026

Editorial board:

Djakons Romans – Dr.sc.ing., Professor, Academician, Chairman of the Board of Riga Nordic University;

Zharovska Halyna Petrivna – Doctor of Law, Associate Professor at the Department Criminal Law, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Yushchyk Olena Ivanivna – PhD in Law, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Criminal Law, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University;

Diakur Mariia Dmytrivna – PhD in Law, Associate Professor, Acting Head of the Department of Criminal Law, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

Reviewers:

Andrushko Andrii Vasylovych – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminal Law Policy, Uzhhorod National University;

Pysmenskyi Yevhen Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Research, King Danylo University;

Shepitko Mykhailo Valeriiovych – Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Criminal Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine.

Criminal Justice: Hans Gross's Vision and the Present Day : Scientific monograph. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2026. 584 p.

ISBN 978-9934-26-699-7

© Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2026
© Riga Nordic University, 2026

HANS GROSS'S VISIONS: CRIMINOLOGICAL ASPECTS
OF RESTORATIVE JUVENILE JUSTICE
(Mytrofanov I. I., Svietlichnyi I. V.) 298
1. Criminological Basis of Restorative Justice 300
2. Praxeological Aspect and Strategy of Implementation
of the Recovery Paradigm in Ukraine 304

INVESTIGATIVE EXPERIMENT DURING PRE-TRIAL
INVESTIGATION: USING SPECIAL KNOWLEDGE
AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES TO RECONSTRUCT
THE CRIME SCENE (Nehrebetskyi V. V.) 310
1. Investigative experiment – a procedural method of verifying
the evidence obtained using special knowledge 312
2. The role of Hans Gross' concept and special knowledge
in conducting an investigative experiment 314
3. The importance of forensic reconstruction and innovative
3D modeling technologies during an investigative experiment 320

«"FEATURES OF INSPECTING THE SCENE OF THE INCIDENT
DURING THE INVESTIGATION OF MILITARY CRIMINAL
OFFENSES" (Popovich M. V.) 330
1. Theoretical and legal foundations of investigating military
criminal offenses 331
2. Criminalistic features of the scene examination 334
3. International experience and cooperation in investigating
military criminal offenses 343

DOMESTIC VIOLENCE: CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS
AND COUNTERMEASURES (Prodan T. V.) 355
1. Criminological characteristics of domestic violence 355
2. Countering domestic violence:
legal framework and implementing entities 368

POSSIBILITIES OF FORENSIC EXAMINATIONS
IN CRIMINAL PROCEEDINGS REGARDING THE INVESTIGATION
OF DOMESTIC VIOLENCE (Ryashko O. V.) 382
1. Some issues of forensic medical and forensic biological
examinations in the investigation of domestic violence 383
2. Practical aspects of forensic psychiatric and forensic psychological
examinations during the investigation of domestic violence 386

DOI https://doi.org/10.30525/978-9934-26-699-7-17

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СИСТЕМА ПРОТИДІЇ

Продан Т. В.

ВСТУП

Проблема домашнього насильства й надалі залишається одним із найгостріших соціальних викликів сучасності, оскільки має значні наслідки для фізичного та психічного здоров'я потерпілих осіб, добробуту сім'ї, а також для соціальної стабільності суспільства загалом. В Україні це явище набуло особливої актуальності в останні десятиліття, що зумовлює низку негативних соціальних наслідків – зростання рівня агресії, безробіття, а також знецінення інституту сім'ї. Аналіз статистичних даних Офісу Генерального прокурора свідчить, що станом на 1 січня 2026 року рівень домашнього насильства знизився на 27,7%, на відміну від попередніх років, коли спостерігалося його поступове зростання. Водночас зниження статистичних даних не варто розцінювати як реальне скорочення цього показника. Існує низка чинників, які могли вплинути на рівень зареєстрованих кримінальних правопорушень у цій сфері, зокрема пасивна позиція потерпілих осіб, що часто зумовлена недовірою до ефективності діяльності правоохоронних органів. Адже домашнє насильство відзначається високим рівнем латентності, що створює суттєві труднощі як для правоохоронних органів, так і для суспільства в цілому. Усе це свідчить про підвищений ступінь суспільної небезпеки домашнього насильства як негативного соціально-правового явища, яке потребує розроблення дієвих заходів протидії. Саме тому, актуальним є розгляд феномена домашнього насильства в сучасному суспільстві.

1. Кримінологічна характеристика домашнього насильства

За останні тридцять років проблема насильства щодо жінок, у тому числі домашнього насильства, отримала значно ширше визнання на міжнародному рівні, що знайшло відображення у розвитку міжнародно-правових норм. У цей період було зроблено низку ключових кроків, зокрема: прийняття Конвенції Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) «Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок» у 1979 році; прийняття Декларації ООН «Про викорінення насильства щодо жінок» у 1993 році; прийняття Міжамериканської конвенції «Про запобігання, покарання і викорінення насильства щодо жінок» у 1994 році та інші. Крім того, Рада Європи також прийняла низку документів, спрямованих на вирішення проблеми насильства щодо жінок. Головним документом у цій сфері стало ухвалення Радою Європи у 2011 році Конвенції «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» (Стамбульської конвенції). Відповідно, Стамбульська конвенція є найтиповішим і найбільш комплексним документом у цій сфері, адже вона втілює провідні міжнародні стандарти та практики.

Окрім цього, ця Конвенція відображає сучасне розуміння прав людини, згідно з яким протидія насильству щодо жінок є обов'язком держави[1].

Україна офіційно визнала проблему домашнього насильства на державному рівні ще у 2001 році. Саме тоді, на підставі положень Конституції України і Конвенції ООН «Про права дитини», було прийнято Закон України «Про охорону дитинства» та Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». У цих нормативно-правових актах було визначено такі поняття як «насильство», «жертва насилля», а також було введено термін «захисний припис». Однак з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» 7 грудня 2017 року було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який скасував дію попереднього Закону України «Про попередження насильства в сім'ї». Крім того, це також стало підставою для внесення змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України), зокрема доповнення його статтею 126-1 «Домашнє насильство», відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року. Варто зазначити, що відповідно до положень Стамбульської конвенції «домашнє насильство» означає «всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні»[2]. Натомість у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» на відміну від визначення, що передбачається у Стамбульській конвенції, поняття «домашнє насильство» дещо конкретизовано, зокрема, законодавець визначив його як «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє

[1] Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Пояснювальна записка до проєкту Закону України від 12 липня 2016 року. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4952&skl=9 (дата звернення: 15.02.2026 р.)

[2] Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11 травня 2011 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь»[3].

Відповідно до ст. 126-1 КК України, домашнє насильство визначається як «умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи»[4]. Як бачимо така форма домашнього насильства як «сексуальне насильство» не передбачене цією статтею, оскільки його прояви криміналізовані у розділі «Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи», зокрема ст.153 КК України або ст. 152 КК України. Окрім цього, ці самі форми домашнього насильства передбачені також у ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), але мають менший ступінь суспільної небезпеки.

Фізичне насильство є однією з найнебезпечніших форм домашнього насильства, оскільки дії кривдника посягають на найвищі соціальні цінності, такі як: життя та здоров'я особи, її недоторканність і безпеку. Фізичне насильство як форма домашнього насильства, включає: «ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру»[5]. Звідси випливає, що зазначена форма насильства проявляється у здійсненні фізичного впливу на організм потерпілої особи. Водночас такий вплив може здійснюватися не лише за допомогою механічних чинників, але й хімічних, електричних та інших.

Наприклад, згідно з вироком Дзержинського районного суду м. Харкова від 24.04.2025 року ОСОБУ_5 було визнано винуватим за ст. 126-1 КК України, із призначенням покарання у виді пробаційного нагляду строком на 3 роки за вчинення таких дій. ОСОБА_5 04.12.2024 року близько о 10:00 год. вчинив відносно своєї цивільної дружини ОСОБИ_6 домашнє насильство, яке виразилося у висловлюванні на її адресу грубої нецензурної лайки, а також у тому, що він штовхнув її рукою у груди, внаслідок чого вона втратила рівновагу, вдарилась головою об стіну та впала на підлогу, спричинивши їй фізичний біль. Внаслідок зазначених дій у потерпілої виникли головний біль та запаморочення, що спричинило психологічні страждання та погіршення якості її життя, які, зокрема, проявилися у негативних переживаннях, емоційній

[3] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

[4] Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n4110 (дата звернення: 12.02.2026 р.)

[5] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

напруженості та гострій реакції на стрес. Своїми діями ОСОБА_5 вчинив домашнє насильство фізичного та психологічного характеру[6].

У цілому способи вчинення фізичного насильства доцільно класифікувати на дві групи: «1) без застосування знарядь (з використанням мускульної сили злочинця): нанесення ударів руками, ногами; укусів, шарпання за одяг, штовхання, стусани, виривання волосся, щипання та ін.; 2) із застосуванням знарядь: зброї, предметів господарсько-побутового призначення (кухонних ножів, вил, молотків, викруток, сокир, швабр, металевих ланцюгів тощо), меблів (стільців), посуду (каструль, чайників, тарілок, стаканів, виделок); предметів інтер'єру (кришталевих ваз); одягу та аксесуарів (ременів, штанів); засобів самозахисту (газових балончиків); паливно-мастильних матеріалів (бензину); інших предметів (дерев'яних палиць, каміння тощо)»[7].

Отже, до ознак фізичного насильства відносять: по-перше, ляпаси, стусани, удари кулаками або ногами, придушення, нанесення порізів; по-друге, умисне створення умов, що становлять загрозу життю чи здоров'ю особи; по-третє, позбавлення особи можливості вільно пересуватися; по-четверте, умисна відмова у наданні хворому лікарських засобів чи медичної допомоги; по-п'яте, примушування до вживання шкідливих речовин шляхом обману чи із застосуванням фізичної сили; по-шосте, вплив на внутрішні органи особи без порушення цілісності зовнішніх тканин, зокрема шляхом отруєння або введення в організм одурманюючих речовин; по-сьоме, застосування різних предметів для заподіяння фізичної шкоди здоров'ю потерпілої особи.

Водночас психологічне насильство як форма домашнього насильства передбачає насильство над емоціями жертви та включає: «словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи»[8].

Основними способами вчинення домашнього насильства у формі психологічного насильства є: ізоляція; дискредитація; монополізація сприйняття; посилення тривіальних вимог; демонстрація «всемогутності»; «випадкові індульгенції»; глузування та приниження, висміювання у присутності інших осіб; контроль за задоволенням фізичних потреб, що призводить до фізичного виснаження жертви; часті та непередбачувані зміни настрою агресора, у яких винною вважається жертва; примушування до безглуздої та безцільної праці; використання емоційного перевантаження,

[6] Вирок Дзержинського районного суду м. Харкова від 24.04.2025 року у провадженні № 1-кп/638/1432/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/126867895 (дата звернення: 16.02.2026 р.)

[7] Блага А.Б. Насильство в сім'ї: кримінологічний вимір, детермінація, запобігання : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 39 с.

[8] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

впливу на основі індивідуальної схильності до навіювання та недостатнього розвитку розумових чи емоційно-вольових здібностей потерпілої особи[9].

Наприклад, згідно з вироком Київського районного суду міста Одеси від 02.02.2023 року ОСОБУ_2 було визнано винуватим за ст. 126-1 КК України, із призначенням покарання у виді громадських робіт на строк 150 годин за вчинення таких дій. У період часу з 07.08.2021 року по 28.09.2021 року, ОСОБА_2 знаходячись за місцем свого проживання систематично вчиняв по відношенню до своєї матері ОСОБИ_3, психологічне насильство, яке проявилося у словесних образах, погрозах, нецензурних висловлюваннях на адресу потерпілої та приниженні її гідності, що спричинило психологічні страждання та істотне погіршення якості життя ОСОБИ_3[10].

Отже, до основних ознак психологічного насильства можна віднести: по-перше, звинувачення, засудження, словесні образи; по-друге, постійна образлива критика, маніпулювання, висміювання, контроль над особистим життям потерпілої особи; по-третє, приниження, ображання нецензурними висловами; по-четверте, ігнорування як спосіб «покарання»; по-п'яте, заборона висловлювати свою думку, спілкуватися з близькими; по-шосте, відмова від спілкування з метою викликати у потерпілої особи почуття вини; по-сьоме, ізоляція потерпілої особи від спілкування з друзями або сім'єю, контроль за її спілкуванням через перевірку особистої пошти та повідомлень у соціальних мережах; по-восьме, знецінення потерпілої особи та повноцінний контроль над усіма сферами її життя[11].

Економічне насильство – це «форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру»[12].

Наприклад, згідно з вироком Іваничівського районного суду Волинської області від 05.09.2025 року ОСОБУ_4 було визнано винуватим за ст. 126-1 КК України, із призначенням покарання у виді обмеження волі строком на 1 рік за вчинення таких дій. ОСОБА_4 20.12.2024 року вчинив умисні дії економічного, фізичного та психологічного насильства відносно особи з якою спільно проживає однією сім`єю, але не перебуває у шлюбі – ОСОБИ_5, а саме: вимагав у потерпілої передати всі зароблені в Республіці Польща грошові кошти, а після її відмови почав висловлювати на її адресу образи нецензурного характеру,

[9] Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. С. 388.

[10] Вирок Київського районного суду міста Одеси від 02.02.2023 року у провадженні № 1-кп/947/709/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108730571 (дата звернення: 16.02.2026 р.)

[11] Тичина Д. М. Доктринальні підходи до визначення домашнього насильства та його ознак. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2023. № 2. С. 228. DOI: https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.2.40 (дата звернення: 16.02.2026 р.)

[12] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

силоміць вирвав кошти з рук, погрожував фізичною розправою, шарпав за одяг, вдарив кулаком в груди, наніс декілька ударів по голові, супроводжуючи дії гучними криками, внаслідок чого заподіяв потерпілій ОСОБІ_5 психологічні та фізичні страждання, а також погіршив якість її життя[13].

До основних ознак економічного насильства можна віднести: по-перше, контроль над фінансами потерпілої особи (примушування до звітування про витрати коштів, позбавлення ресурсів, необхідних потерпілій особі для належного фізичного, психологічного, інтелектуального добробуту); по-друге, обмеження доступу потерпілої особи до можливості користування спільною власністю; по-третє, висловлення погроз потерпілій особі щодо позбавлення її коштів, майна або особистих речей у разі непослуху; по-четверте, обмеження права потерпілої особи на навчання чи працевлаштування; по-п'яте, позбавлення потерпілої особи коштів або документів; по-шосте, приниження жертви та здійснення психологічного тиску через матеріальну перевагу; по-сьоме, примушування передати право власності на рухоме або нерухоме майно; по-восьме, маніпулювання бажаннями потерпілої особи шляхом позбавлення її матеріальних ресурсів та їжі.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що до ознак домашнього насильства можна віднести: по-перше, домашньому насильству притаманна така ознака як самодетермінація (самовідтворення); по-друге, характеризується високим рівнем латентності; по-третє, простежується залежність між кривдником та потерпілою особою (психологічна, матеріальна); по-четверте, досить часто спостерігається соціальна толерантність суспільством до домашнього насильства т. зв. «внутрішньо-сімейний конфлікт»; по-шосте, характеризується систематичністю, а саме циклічністю дій протягом тривалого часу; по-сьоме, спостерігається гендерна зумовленість вчинення, тобто кривдниками в переважній більшості виступають чоловіки.

Як зазначають Ю.В. Оніщик та О.М. Коваль, виділяють три основні моделі домашнього насильства, зокрема: 1) модель на основі поодиноких інцидентів низької інтенсивності; 2) модель, що характеризується інцидентами середньої частоти та інтенсивності; 3) модель, яка побудована на інцидентах високої частоти та інтенсивності[14]. У межах кожної з цих моделей простежується певна закономірність розвитку поведінкових дій – цикл домашнього насильства, який складається з трьох фаз:

1. накопичення напруги (особа, яка схильна до агресивної поведінки, поступово створює атмосферу страху для потерпілої особи. Це може проявлятися через погляди, жести, підвищення голосу, знищення майна, демонстрацію зброї, жорстоке поводження з тваринами. Потерпіла особа, побоюючись застосування щодо неї насильства, намагається заспокоїти кривдника, однак це лише відкладає момент агресії);

[13] Вирок Іваничівського районного суду Волинської області від 05.09.2025 року у провадженні № 1-кп/156/93/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129986210 (дата звернення: 18.02.2026 р.)

[14] Оніщик Ю.В., Коваль О.М. Домашнє насильство: кримінально-правовий та кримінологічний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 433. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/104 (дата звернення: 19.02.2026 р.)

2. вибух агресії (на цій стадії кривдник втрачає самоконтроль та намагається знайти привід, щоб звинуватити потерпілу особу у своїх діях. Насильство може розпочатися з простого поштовху, але поступово воно може набрати обертів. Зазвичай потерпіла особа не чинить опору, щоб не спровокувати ще більшу агресію з боку кривдника);

3. період примирення (після прояву агресії кривдник демонструє каяття, проте не визнає власної вини, перекладаючи відповідальність на потерпілу особу. Він виправдовує свої дії емоційною напругою або втратою самоконтролю. Водночас, потерпіла особа відчуваючи страх, надію на зміни, часто не наважується завершити стосунки, що призводить до повторення циклу домашнього насильства[15].

Детермінаційний комплекс кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства передбачає широкий спектр криміногенних факторів. Так, на думку Л.О. Барбарош, детермінаційний комплекс домашнього насильства охоплює широке коло криміногенних факторів, які різняться як за своїм походженням, так і за характером та механізмом впливу на кримінально протиправну поведінку[16]. Сутність домашнього насильства доцільно аналізувати крізь призму основних груп детермінантів, серед яких виокремлюють: соціально-економічні, нормативно-правові, організаційно-управлінські, соціально-психологічні, духовні, виховні, географічні та інші фактори. Так, соціально-психологічні фактори, які призводять до вчинення домашнього насильства передбачають: високий рівень агресивності або ворожості особи, що часто є результатом тривалого впливу травматичного досвіду; пропагування в засобах масової інформації насильства, як моделі поведінки; низький рівень самоконтролю; професійне вигорання, депресивний або невротичний стан; наявність психічних розладів; гендерні стереотипи й установка на домінування в сімейних стосунках.

Соціально-економічні причини і умови, які призводять до вчинення такої категорії кримінальних правопорушень включають: безробіття; бідність; постійний ріст цін та високий рівень інфляції; знецінення національної валюти; низький рівень освіти; житлова нестабільність; соціальна ізоляція сім'ї; міграція та внутрішнє переміщення населення; відсутність доступу до соціальних послуг.

Організаційно-управлінські детермінанти, які призводять до вчинення домашнього насильства включають: відсутність системного підходу до координації дій між Національною поліцією України та іншими органами; недостатній рівень спеціалізації працівників відповідних служб у питаннях реагування на випадки домашнього насильства; перевантаженість правоохоронної системи іншими категоріями правопорушень, особливо в умовах воєнного стану, що знижує пріоритетність реагування на внутрішньо-сімейні конфлікти; обмежене фінансування програм протидії насильству; відсутність ефективного моніторингу і контролю за виконанням заходів реагування.

---

[15] Національна сервісна служба України. Цикл домашнього насилля. URL: https://nssu.gov.ua/news/tsykl-domashnoho-nasyllia (дата звернення: 20.02.2026 р.)

[16] Барбарош Л. Детермінанти домашньої злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2022. № 3. С. 358. DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-3-357-363 (дата звернення: 20.02.2026 р.)

Нормативно-правові детермінанти, які призводять до вчинення домашнього насильства включають: недосконалість нормативно-правового регулювання у сфері сімейно-побутових відносин (наявність прогалин та значної кількості колізій у законодавстві); наявність нечіткості законодавчих норм, які визначають повноваження та обов'язки правоохоронних органів та органів правосуддя у випадках домашнього насильства; недостатня правова свідомість громадян; ставлення до насильства як до проблеми, яка стосується лише членів сім'ї.

Виховні детермінанти домашнього насильства становлять сукупність факторів, пов'язаних із формуванням особистості в процесі соціалізації, що суттєво впливають на подальшу поведінку особи у сімейно-побутових відносинах. Так, К.М. Буряк зазначає, що «стосунки між чоловіком та жінкою потерпають знецінення, людські цінності перевернулись з ніг на голову, багато шлюбів укладаються з корисливим розрахунком, і як результат це все призводить до проявів насильства у сім'ї»[17]. Вчений звертає увагу на знецінення міжособистісних відносин між чоловіком і жінкою, втраті традиційних уявлень про шлюб як про союз, заснований на взаємній повазі, довірі та відповідальності. У результаті цього відбувається деформування уявлень про інститут сім'ї, що створює підґрунтя для виникнення конфліктів та як результат – прояв форм домашнього насильства[18].

Географічні детермінанти, пов'язані із різним рівнем правової обізнаності та культури мешканців міст та сіл у сфері домашнього насильства та її протидії. До основних географічних причин і умов належать: урбанізація та рівень розвитку населених пунктів; регіональні соціально-економічні умови; геополітична ситуація тощо. Зокрема, наприклад, перебування населення в зонах збройних конфліктів або активних бойових дій зумовлює підвищення рівня психоемоційної напруженості у сімейних стосунках, руйнування соціальних зв'язків та обмежує доступ до правоохоронних і соціальних служб. У сукупності зазначені фактори сприяють зростанню ризику вчинення домашнього насильства, а також ускладнюють своєчасне виявлення й припинення таких правопорушень. На жаль, зазначені чинники знижують ефективність реалізації державної політики у сфері протидії домашньому насильству, сприяють зростанню рівня латентності та посилюють соціальну ізоляцію потерпілих, які не бачать реальних механізмів захисту своїх прав.

Аналіз кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства неможливий без з'ясування їхнього актуального стану. Оскільки, без проведення такого дослідження складно отримати повну картину про тенденції, масштаби та характер даного явища, що, у свою чергу, перешкоджає розробці дієвих заходів її протидії.

---

[17] Буряк К.М. Причини та умови, які детермінують виникнення домашньої злочинності. *Вісник ННТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 1 (57). 2023. С. 176. DOI: https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280823 (дата звернення: 22.03.2026 р.)

[18] Толкач А., Ромащенко К. Детермінанти виникнення домашньої злочинності в умовах воєнного стану та напрями її запобігання. URL: https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/46f80f42-9a45-4c18-adec-aa5b571d6760/content (дата звернення: 22.03.2026 р.)

З метою проведення кримінологічного аналізу стану «домашнього насильства» перш за все необхідно з'ясувати, що охоплюється поняттям «стан злочинності». Ми погоджуємося з позицією О.Г. Фролової, яка зазначає, що – це «кількісно-якісна характеристика злочинності, що має комплексний характер і визначається рівнем, структурою, динамікою, коефіцієнтом та іншими показниками злочинності та дозволяє комплексно характеризувати злочинність як у абсолютних, так і у відносних одиницях виміру у визначений період часу і на відомій території у певному регіоні або державі»[19].

Емпіричною базою даного дослідження є: 1) дані статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за період 2022–2025 років; 2) 1564 вироки у кримінальних провадженнях, пов'язаних із домашнім насильством за період 2022–2025 років.

Протягом останніх чотирьох років кримінальні правопорушення у виді домашнього насильства набирають дедалі інтенсивніших обертів, що супроводжується суттєвими правовими та соціальними наслідками. Так, кількість кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства постійно зростає, за винятком останнього року. Зокрема, дані статистичної звітності Офісу Генерального прокурора свідчать, що рівень кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства протягом 2022–2025 років є досить значним. За останні 4 роки даний показник відзначається поступовим зростанням загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень, за винятком 2025 року, у якому навпаки простежується зниження даного показника. Так, протягом 2022–2024 років даний показник зріс з 1 498 до 2 810, а у 2025 році знизився до 2 030 (-27,7% порівняно з 2024 роком та +35,5% порівняно з 2022 роком) зареєстрованих кримінальних правопорушень. Відповідно, ми бачимо, що рівень кримінальних правопорушень у цій сфері загалом зростає: на +3,9% порівняно з 2023 роком та на +80,5% порівняно з 2022 роком. Водночас протягом останнього року картина змінилася, а саме показник зменшився на 27,7% (табл. 1)[20]. З вищенаведеного можна зробити висновок, що у цілому спостерігається позитивна картина, а саме тенденція до зниження рівня й динаміки кримінальних правопорушень у цій сфері, враховуючи останній рік.

На нашу думку, рівень кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства, що досліджується протягом аналізованого періоду не повною мірою відображає її кримінологічну картину. Зниження статистичних даних протягом останнього року не варто розглядати як реальне зменшення цього показника. Існує низка чинників, які могли вплинути на рівень зареєстрованих кримінальних правопорушень у цій сфері, зокрема й пасивну позицію потерпілих осіб, яка зумовлена недовірою до ефективності дій правоохоронних органів. Як вище ми зазначали, кримінальні правопорушення у виді домашнього насильства характеризуються високим рівнем латентності, що породжує суттєві труднощі для діяльності правоохоронних органів та суспільства в цілому.

[19] Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів). Навчальний посібник. К. : «АртЕк», 1997. 208 с.

[20] Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 24.02.2026 р.)

Таблиця 1

Рівень та динаміка кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства за період 2022–2025 рр.

Роки	2022	2023	2024	2025
Всього зареєстровано кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства	1 498	2 705	2 810	2 030
Динаміка кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у % до попереднього року	-	+80,5%	+3,9%	-27,7%
Динаміка кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у % (базисний метод)	-	+80,5%	+87,7%	+35,5%

Більш точно оцінити стан кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства можна шляхом аналізу зміни коефіцієнту злочинної інтенсивності у розрахунку на 100 тисяч всього населення (рис. 1)[21].

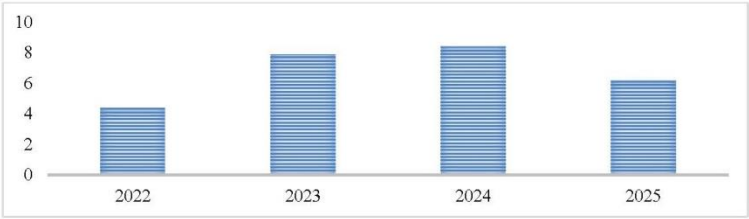

Рис. 1. Коефіцієнт інтенсивності кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства на 100 тисяч населення (2022–2025 рр.)

В результаті аналізу даних встановлено, що коефіцієнт домашнього насильства протягом аналізованого періоду був найбільш інтенсивним у 2024 році (8,4). Також отримані дані свідчать про його поступове зростання у 2022–2024 роках: з 4,4 у 2022 році до 7,9 у 2023 році. Водночас наприкінці аналізованого періоду цей показник суттєво знизився і у 2025 році становив 6,2.

Досліджуючи місце кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи, можна зазначити, що їхня частка є відносно незначною та коливається приблизно на одному рівні (табл. 2)[22].

За даними табл. 2, у 2022 році частка кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у цій структурі складала всього 3,5%, у 2023 році – 4,2%, у 2024 році – 3,2%, а у 2025 році – 2,4%. Загалом, аналізуючи зміни

[21] Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 24.02.2026 р.); Коваленко А. Скільки людей проживає в Україні у 2026 році. *Pros-tir. media*. URL: https://prostir.media/ukrayina/skilky-lyudej-prozhyvaye-v-ukrayini-u-2025-rotsi/ (дата звернення: 10.03.2026 р.)

[22] Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 24.02.2026 р.)

у структурі за останні чотири роки, ми спостерігаємо позитивну тенденцію, а саме зниження частки кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

Таблиця 2

Частка кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у загальній структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи за період 2022–2025 рр.

Роки	2022	2023	2024	2025
Всього зареєстровано кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи	43 199	63 766	87 844	85 422
Всього зареєстровано кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства	1 498	2 705	2 810	2 030
Питома вага кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства (%)	3,5	4,2	3,2	2,4

Необхідно підкреслити, що показник «географія» будемо досліджувати на основі вироків у кримінальних провадженнях (вибірка – 1564 кримінальних проваджень), пов'язаних із домашнім насильством. Такий підхід обумовлений тим, що статистична звітність Офісу Генерального прокурора не містить даних щодо розподілу зареєстрованих кримінальних правопорушень за регіонами України. Саме тому, для більш детального дослідження стану кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства було проаналізовано вироки кримінальних проваджень, що містяться на порталі Єдиного державного реєстру судових рішень.

На підставі проведеного дослідження отриманих даних можна прийти до висновку, що рівень кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством істотно варіюється залежно від області. В одних областях спостерігається зростання даного показника, в інших областях навпаки – зменшення, але не суттєве, а в деяких областях простежується залишення на минулорічному рівні (рис. 2)[23].

Загалом протягом аналізованого періоду простежується, що найбільший показник порівняно з іншими областями спостерігається у Київській, Дніпропетровській, Львівській, Одеській областях. Натомість, в таких областях як: Сумська, Хмельницька, Запорізька спостерігається найнижчий показник. На одному більш-менш рівні протягом 2022–2025 років зберігається показник у Закарпатській, Кіровоградській, Миколаївській та Чернівецькій областях.

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що протягом досліджуваного періоду спостерігається зниження кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства (-27,7%). Крім того, спостерігається й зменшення частки кримінальних правопорушень у цій сфері у структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Загалом, простежується

[23] Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/ (дата звернення: 01.03.2026 р.)

позитивна кримінологічна картина. Водночас, як вже було зазначено, даний вид кримінальних правопорушень характеризується високим рівнем латентності, а тому це не свідчить про реальне зниження рівня таких діянь.

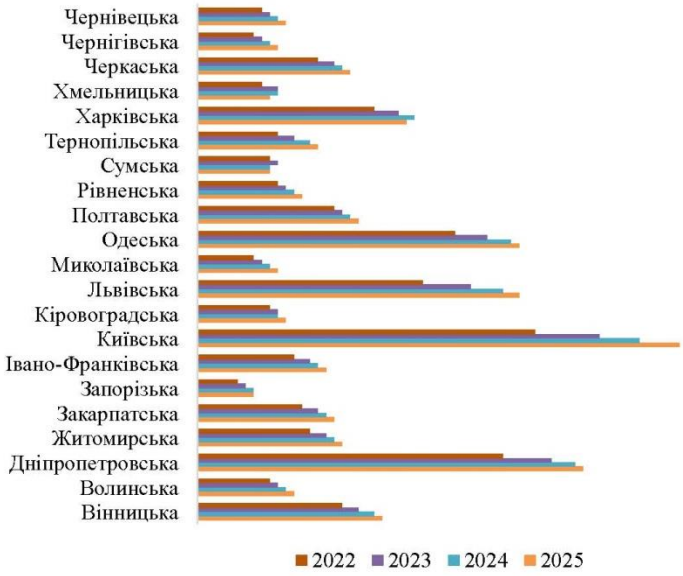

Рис. 2. Рівень кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у областях України (2022–2025 рр.)

Крім стану кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства, необхідно проаналізувати особистість-кривдника, який вчиняє домашнє насильство, оскільки дослідження структури особистості дає змогу визначити низку характерних рис на основі яких можна сформувати кримінологічний портрет кривдника, який надалі буде слугувати підґрунтям для розроблення ефективних заходів її протидії.

Поняття «структура» щодо особи вживається у буквальному його значенні – як єдність окремих елементів, їх взаємозв'язків та цілісності[24]. Необхідно підкреслити, що в кримінології найбільш поширеним є підхід, згідно з яким при характеристиці особистості злочинця виокремлюють такі основні групи ознак: соціально-демографічні; соціально-рольові; морально-психологічні та кримінально-правові. Наведені групи ознак у сукупності формують структуру особистості злочинця.

[24] Кримінологія : підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Чернєй, С.С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернєя; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 106.

Згідно зі статистичними даними Офісу Генерального прокурора за 2022-2025 роки встановлено, що переважну більшість осіб, які вчиняли домашнє насильство становлять особи чоловічої статі (95,3%). Щодо вікового розподілу, то найбільша частка припадає на осіб віком 40-54 роки – 45%. Другою за чисельністю є група 29–39 років – 33,8%, тоді як третю позицію займають особи віком 18–28 років – 7,5%. Найменшу частку складають групи 55–59 років (6,7%) та особи понад 60 років (6,7%)[25]. Окрім цього, за громадянською належністю абсолютну більшість кривдників становлять громадяни України – 99,5%, тоді як на іноземних громадян припадає лише 0,4%.

Що стосується рівня освіти, більшість осіб, які вчинили домашнє насильство, мають базову середню або профільну середню освіту (78,1%). Помітну частку також становлять кривдники, які мають професійну (професійно-технічну) освіту – 16,8%. Далі становить частка кривдників, які мають вищу або фахову передвищу освіту – 4,2%. Найменшу частку складають кривдники, які мають початкову освіту (1,6%). За сімейним станом – це одружені (78%) або неодружені, але такі, що перебувають у сімейних відносинах (20%). Крім того, 23% осіб-кривдників на момент вчинення перебували у стані алкогольного сп'яніння[26].

Крім того, згідно даних статистичної звітності встановлено, що особи, які вчинили кримінальне правопорушення у виді домашнього насильства на момент вчинення такого діяння були працездатними, але не працювали та не навчалися (78,1%). Водночас особи, які офіційно були зареєстровані як безробітні складають лише 3,7%. Враховуючи викладене, можна прийти до висновку, що професійна зайнятість осіб-кривдників досить пов'язана із рівнем їхньої освіти. Так, дослідження цього взаємозв'язку дозволяє зробити висновок, що недостатній рівень освіти негативно позначився на формуванні особистості, ціннісних орієнтацій, правової свідомості та процесі соціалізації, що певною мірою став фактором, який сприяв виникненню протиправної поведінки.

У структурі морально-психологічних характеристик особистості кривдника домінують такі властивості як: імпульсивність, емоційна нестабільність, домінування насильницьких стереотипів поведінки у конфліктах, схильність до маніпуляцій, перекладання провини на жертву. Невід'ємними рисами характеру кривдника виступають: агресивність, егоїзм, задоволення власних потреб, егоцентризм, зневага до інтересів інших. Варто зазначити, що у морально-психологічній характеристиці важливе місце посідає мотивація кримінально протиправної поведінки. Так, у мотиваційній сфері переважають здебільшого емоційні компоненти свідомості над інтелектуальними, що визначають імпульсивний характер процесу прийняття рішення про вчинення кримінальних правопорушень. Тому, механізм кримінально-протиправної поведінки запускають негативні мотиви, які лежать в основі мотивації за відповідної несприятливої ситуації.

[25] Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 26.02.2026 р.)

[26] Там само.

Кримінально-правові властивості передбачають, що 26% осіб-кривдників вже раніше вчиняли різного роду правопорушення. Крім того, 16% осіб-кривдників вчинили кримінальні правопорушення у виді домашнього насильства під час не погашеної та не знятої судимості[27]. Що стосується мотивів вчинення, то згідно аналізу вироків у кримінальних провадженнях, необхідно виокремити: прагнення контролювати потерпілу особу, ворожість, почуття безсилля, ревнощі, помста, страх втратити владу над потерпілою особою, самоствердження тощо.

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволяють дійти висновку, що особистість кривдника є багатогранним складним феноменом, структура якого включає соціально-демографічні, морально-психологічні, соціально-рольові та кримінально-правові властивості. Аналіз даних статистичної звітності свідчить про домінування серед кривдників осіб чоловічої статі віком від 40 до 54 років, які є працездатними та мають середню або профільну середню освіту. Крім того, невід'ємними рисами характеру кривдника виступають агресивність, егоїзм, задоволення власних потреб, егоцентризм, зневага до інтересів інших.

2. Протидія домашньому насильству: правові засади та суб'єкти реалізації

Домашнє насильство, як особлива форма кримінально протиправної діяльності, характеризується систематичністю, здатністю до самовідтворення, високим рівнем латентності, суспільною толерантністю до цього явища та циклічністю проявів протягом тривалого часу. Оскільки домашнє насильство є комплексною соціально-правовою проблемою, кожна держава впроваджує ефективну багаторівневу систему заходів її протидії.

Протидія злочинності – це «складне соціально-правове явище та поняття про нього, в якому відображається теорія і практика специфічної соціально-управлінської діяльності та суспільних і приватних ініціатив, а також кримінально-юстиційних зусиль, спрямованих на перешкоджання вчиненню кримінальних правопорушень та реагування на їх вчинення»[28]. С.Г. Міщенко зазначає, що «протидія злочинності за своїм характером є правоохоронною діяльністю, що розглядається, як багатофункціональне і різноаспектне поняття, яке охоплює практично усі сфери державної діяльності. Вона здійснюється на загальносоціальному та спеціальному рівнях. Загальносоціальна протидія злочинності є основою спеціальної протидії. Спеціальна протидія здійснюється шляхом правового реагування на вчинення злочину та спеціально-кримінологічного запобігання новим злочинам»[29]. О.М. Бандурка та О.М. Литвинов визначають протидію злочинності, як «особливо інтегрований, багаторівневий об'єкт соціального управління, який складається з різноманітної за формами

[27] Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 27.02.2026 р.)

[28] Куц В. Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4 С. 105. URL: https://www.academia.edu/96053669 (дата звернення: 05.03.2026 р.)

[29] Міщенко С. Г. Роль кримінальної юстиції в протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2011. 19 с.

діяльності відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів та установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних виявів до соціально толерантного рівня»[30]. З вищевикладеного можна зробити висновок, що протидія домашньому насильству – система взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та інших суб'єктів, діяльність яких спрямована на запобігання, виявлення та припинення домашнього насильства, усунення причин і умов його вчинення, а також на корекцію поведінки кривдників.

Враховуючи вищевикладене варто зазначити, що протидія домашньому насильству, як і будь-якому іншому виду злочинності, здійснюється на трьох рівнях: загальнодержавному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному. Загальнодержавний рівень передбачає забезпечення комплексного підходу до розв'язання проблеми, пов'язаної з домашнім насильством шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів. Зокрема, нормативно-правову базу у цій сфері складають: Конституція України; Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Стамбульська конвенція); Кримінальний кодекс України; Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реагування на випадки насильства та жорстокого поводження з дітьми»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» та інші нормативно-правові акти.

Одним із ключових нормативно-правових документів, спрямованих на протидію домашньому насильству є Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Стамбульська конвенція), яка ратифікована Україною 20 червня 2022 року. Метою даної Конвенції є: «захист жінок від усіх форм насильства й недопущення, кримінальне переслідування та ліквідація насильства стосовно жінок і домашнього насильства; сприяння ліквідації всіх форм дискримінації стосовно жінок та заохочення дійсної рівності між жінками та чоловіками, у тому числі шляхом надання жінкам самостійності; заохочення міжнародного співробітництва з метою ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства; забезпечення підтримки та надання допомоги організаціям та правоохоронним органам в ефективному співробітництві для прийняття

[30] Бандурка О. М., Литвинов О. М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Харків, 2011. С. 45.

комплексного підходу до ліквідації насильства стосовно жінок і домашнього насильства»[31].

Крім того, на національному рівні основоположним нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року. Метою даного Закону є: «спрямування державної політики на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, надання всебічної допомоги постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків»[32]. Відповідно до цього, основними напрямами реалізації державної політики у цій сфері є: «запобігання домашньому насильству; ефективне реагування на факти домашнього насильства шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування шкоди, завданої домашнім насильством; належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки»[33]. Окрім цього, Закон визначає основні завдання у сфері протидії домашньому насильству, зокрема: «визначення стану, причин і передумов поширення домашнього насильства; підвищення рівня поінформованості населення про форми, прояви, причини і наслідки домашнього насильства; сприяння розумінню суспільством природи домашнього насильства, його непропорційного впливу на жінок і чоловіків, зокрема на осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку; формування в суспільстві нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед постраждалих дітей, усвідомлення домашнього насильства як порушення прав людини; викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються; заохочення всіх членів суспільства, насамперед чоловіків і хлопців, до активного сприяння запобіганню домашньому насильству»[34]. З вищевикладеного випливає, що всі вищенаведені завдання протидії є очевидними та відповідно мають сприяти роботі органів кримінальної юстиції щодо протидії домашньому насильству.

Окрему увагу варто приділити «Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», який затверджений 22 серпня 2018 року. Відповідно до цього Порядку механізм взаємодії суб'єктів у цій сфері, спрямований на «забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння

[31] Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11 травня 2011 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 22.02.2026 р.)

[32] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 01.03.2026 р.)

[33] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 01.03.2026 р.)

[34] Там само.

реалізації прав осіб, постраждалих від насильства шляхом запобігання насильству, ефективного реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності»[35]. Їхня діяльність здійснюється на таких засадах як: «гарантування постраждалим особам безпеки та основоположних прав і свобод людини і громадянина; належної уваги до факту насильства під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі; врахування непропорційного впливу насильства на жінок і чоловіків, дітей та дорослих, дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі; визнання суспільної небезпеки насильства та забезпечення нетерпимого ставлення до будь-яких його проявів; поваги та неупередженого, небайдужого ставлення до постраждалих осіб з боку суб'єктів, забезпечення пріоритетності прав, законних інтересів та безпеки постраждалих осіб під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі; конфіденційності інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення насильства; добровільності отримання допомоги постраждалими особами, крім дітей та недієздатних осіб; врахування особливих потреб та інтересів постраждалих осіб, зокрема осіб з інвалідністю, вагітних жінок, дітей, недієздатних осіб, осіб похилого віку; ефективної взаємодії суб'єктів із громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями, засобами масової інформації, іншими заінтересованими юридичними та фізичними особами; недопущення дискримінації за будь-якою ознакою під час реалізації заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі»[36].

Відповідно, можна зробити висновок, що домашнє насильство є комплексною проблемою, яка порушує низку прав і свобод людини. Тому для подолання цієї гострої проблеми кожна цивілізована держава запроваджує ефективну комплексну систему протидії домашньому насильству, насамперед на загальнодержавному рівні, шляхом прийняття нормативно-правових актів у цій сфері.

Основний напрям протидії домашньому насильству реалізується на спеціально-кримінологічному рівні. Зокрема, відповідно до положень Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» протидію домашньому насильству здійснюють: «спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії

[35] Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року. № 658. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text (дата звернення: 10.03.2026 р.)

[36] Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року. № 658. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text (дата звернення: 10.03.2026 р.)

домашньому насильству; загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах»[37]. Відповідно до спеціально уповноважених органів у сфері протидії домашньому насильству належать: «центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, у тому числі їх структурні підрозділи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх створення) ради, їх виконавчі органи, до повноважень яких належить здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству»[38]. До інших органів і установ, на які покладено виконання заходів у сфері протидії домашньому насильству, відносять: «служби у справах дітей; уповноважені підрозділи органів Національної поліції України; органи управління освітою, заклади освіти, установи та організації системи освіти; органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я; центри з надання безоплатної правничої допомоги; суди; прокуратура; уповноважені органи з питань пробації»[39].

Національна поліція України займає провідне місце в системі органів кримінальної юстиції, що забезпечують протидію домашньому насильству. Її діяльність включає як превентивні заходи, так і оперативно-розшукову, яка спрямована на виявлення та розслідування кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства. Зокрема, до повноважень підрозділів органів Національної поліції України у цій сфері відносять: «виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, сексуальному насильству, пов'язаному зі збройною агресією Російської Федерації проти України, протидії торгівлі людьми та з питань захисту прав дитини, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України; інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися; винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством; здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії; відкликання

[37] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 01.03.2026 р.)

[38] Там само.

[39] Там само.

дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством; взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству»[40].

Необхідно зазначити, що на разі на законодавчому рівні відсутній чіткий перелік уповноважених підрозділів Національноїт поліції України, які реалізують заходи у сфері протидії домашньому насильству. Ми поділяємо думку О.Б. Мороза та Ю.А. Хатнюка, які зазначають, що до таких підрозділів варто відносити: службу дільничних офіцерів поліції; підрозділи патрульної поліції; підрозділи ювенальної превенції; сектори протидії домашньому насильству та мобільні групи реагування; підрозділи слідства[41].

Дільничні офіцери поліції, здійснюючи свою діяльність на закріплених дільницях, виконують широкий спектр функцій, в тому числі і профілактичної спрямованості. Зокрема, вони аналізують криміногенну ситуацію на території обслуговування; виявляють осіб, схильних до вчинення правопорушень, пов'язаних з насильством в сім'ї та відповідно забезпечують своєчасне їх взяття на профілактичний облік з метою контролю за їх поведінкою; забезпечують взаємодію між громадськими об'єднаннями правоохоронного спрямування та населенням у сфері протидії кримінальним правопорушенням здійснюють роз'яснювальну роботу серед населення щодо заходів та способів правомірного захисту від кримінально протиправних посягань. Відповідно, як бачимо, дільничні офіцери поліції відіграють важливу роль у протидії домашньому насильству, оскільки здійснюють безпосередню роботу з населенням, реалізують заходи превентивного характеру, які спрямовані на запобігання правопорушенням у сфері домашнього насильства, а також забезпечують взаємодію з іншими суб'єктами у цій сфері.

Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України організовують та контролюють у межах своєї компетенції дотримання законодавства України з питань виявлення та профілактики правопорушень, а також запобігання злочинності серед неповнолітніх. Їхня діяльність спрямована на попередження та профілактику правопорушень серед неповнолітніх, повідомлення місцевих органів влади про випадки неналежного виконання батьками своїх обов'язків щодо дітей та виявлення осіб, які вчиняють насильство щодо дітей. Крім цього, до їх повноважень безпосередньо у цій сфері належить: виявлення

[40] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 01.03.2026 р.)

[41] Мороз О.Б., Хатнюк Ю.А. Роль органів національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право.* 2023. Вип. 80: ч. 1. С. 515. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.78 (дата звернення: 19.03.2026 р.)

фактів домашнього насильства, вчиненого дітьми та щодо дітей; прийняття та розгляд заяв і повідомлень про факти домашнього насильства, вчиненого дітьми та стосовно них; винесення термінових заборонних приписів щодо кривдників; здійснення заходів щодо взяття на профілактичний облік дітей-кривдників та проведення із ними індивідуально-профілактичної роботи; здійснення контролю за дотриманням дітьми-кривдниками спеціальних заходів у сфері протидії домашньому насильству протягом установленого строку; надання потерпілим інформації про їхні права, доступні заходи захисту та соціальні послуги; забезпечення взаємодії з іншими суб'єктами, уповноваженими на реалізацію заходів у сфері протидії домашньому насильству; проводити оцінку ризиків вчинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством у визначеному законодавством України порядку[42].

Окрім цього, варто звернути увагу на окремі аспекти повноважень суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері протидії домашньому насильству, зокрема:

− служби у справах дітей (розробляють та впроваджують заходи, спрямовані на забезпечення захисту прав та законних інтересів дітей, які постраждали від домашнього насильства, а також дітей, які вчинили таке діяння у будь-якій її формі);

− органи управління освітою та освітні заклади (здійснюють виховні заходи, проводять профілактичні бесіди та забезпечують діяльність практичного психолога або соціального педагога з дітьми, які постраждали);

− суди (розглядають справи, пов'язані з домашнім насильством, зокрема заяви щодо видачі обмежувального припису стосовно кривдника, а також позови про відшкодування шкоди, завданої внаслідок вчинення домашнього насильства);

− прокуратура (забезпечує підтримання публічного обвинувачення в суді, організовує і здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, а також забезпечує нагляд за проведенням негласних слідчих дій);

− уповноважені органи з питань пробації (організовують та здійснюють контроль за виконанням обвинувальних вироків суду та інших судових рішень, а також здійснюють контроль за застосуванням передбачених законом заходів щодо виправлення засуджених);

− мобільні бригади соціально-психологічної допомоги (надають екстрену та планову допомогу потерпілим особам, зокрема й потерпілим віком до 18 років, шляхом оперативного реагування та виїзду на випадки домашнього насильства);

− call-центри Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми та запобігання і протидії домашньому насильству, (забезпечують своєчасне реагування в межах своєї компетенції на звернення

[42] Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 року. № 1044. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text (дата звернення: 20.03.2026 р.)

громадян щодо випадків домашнього насильства, а також надають інформацію та консультації з питань протидії цьому явищу)[43].

Варто підкреслити, що всі суб'єкти, які здійснюють відповідні заходи у сфері протидії домашньому насильству певним чином взаємодіють між собою. Так, така взаємодія між ними передбачає: «узгодження заходів реагування на випадки домашнього насильства та надання дієвої допомоги постраждалим особам, що здійснюються різними суб'єктами; розроблення та виконання відповідно до компетенції програм для кривдників; обмін досвідом у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; здійснення спеціально уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії домашньому насильству моніторингу дотримання вимог законодавства суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування»[44].

Враховуючи викладене, варто зазначити, що суб'єкти, які здійснюють заходи на спеціально-кримінологічному рівні у сфері протидії домашньому насильству, виконують ключову роль у запобіганні, виявленні, розслідуванні та припиненні фактів домашнього насильства. Їхня діяльність є невід'ємною складовою комплексної системи протидії домашньому насильству та спрямована на мінімізацію проявів домашнього насильства.

Протидія домашньому насильству реалізується не лише на загально-державному та спеціально-кримінологічному рівнях, але й на індивідуальному. Індивідуальний рівень протидії охоплює систему цілеспрямованих і організованих заходів, які з врахуванням педагогічних вимог впливають на почуття, волю та свідомість особи з метою усунення або корекції негативних рис та, водночас, формування позитивних якостей, звичок та стереотипів законослухняної поведінки[45]. Основною метою індивідуального рівня є запобігання повторному вчиненню домашнього насильства, захист прав осіб, які постраждали від домашнього насильства та корекція поведінки кривдників. Відповідно на індивідуальному рівні протидія домашньому насильству здійснюється за такими напрямами як: виявлення осіб, схильних до вчинення домашнього насильства, а також тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах; поставлення таких осіб на профілактичний облік та здійснення індивідуального контролю за їх поведінкою; вивчення причин і умов, що зумовлюють кримінально-протиправну поведінку у сімейно-побутовій сфері; проведення індивідуальної профілактичної роботи з кривдниками; контроль за виконанням кривдниками встановлених обмежувальних заходів та обмежувальних приписів.

---

[43] Тичина Д.М. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади запобігання домашньому насильству в Україні : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2024. С. 376–379. URL: https://www.navs.edu.ua/files/spec-vchena-rada/srd_26_007_03/2024/referat_tychyna_dm.pdf (дата звернення: 21.03.2026 р.).

[44] Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.03.2026 р.).

[45] Кримінологія : підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Чернєй, С.С. Чернявський та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернєя; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 200.

Важливим напрямом у протидії домашньому насильству на індивідуальному рівні є проходження кривдниками спеціальних корекційних програм. Так, досвід зарубіжних країн та рекомендації міжнародних організацій свідчать, що ефективність протидії домашньому насильству значно зростає за умови поєднання програм допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства із одночасним проходженням кривдниками корекційних програм. Отже, участь кривдників у таких програмах є важливою складовою системи соціальної роботи, спрямованої на підтримку осіб, які постраждали від домашнього насильства.

Відповідно до «Типової програми для кривдників» програма для кривдників передбачає «комплекс заходів за результатами оцінки ризиків, спрямованих на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до власних вчинків та їхніх наслідків, до виконання батьківських обов'язків, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків»[46]. Основними завданнями програми для кривдників є: «сприяти засвоєнню кривдником моделі сімейного життя на засадах гендерної рівності, взаєморозуміння та дотримання прав усіх членів сім'ї, формування у кривдника конструктивної моделі поведінки у приватних стосунках; сприяти зміні насильницької поведінки кривдника; формування у кривдника відповідального ставлення до власної поведінки та її наслідків для себе та оточуючих; сприяти оволодінню кривдником знаннями про основні норми законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі, а також про види відповідальності за його вчинення; сприяти розвитку у кривдника емоційного інтелекту та самосвідомості; сприяти розвитку навичок кривдника до конструктивного безконфліктного спілкування, ефективної та ненасильницької комунікації; сприяти розвитку здатності кривдника виявляти, аналізувати та усвідомлювати свої негативні думки, когнітивні фільтри, помилки, емоції, керувати ними, розуміти їх наслідки»[47].

Важливою складовою успішної реалізації програми є координація дій психологів, психотерапевтів, психіатрів, соціальних служб, дільничних офіцерів поліції, центру пробації та інших суб'єктів, які забезпечують заходи у сфері протидії домашньому насильству, для забезпечення комплексного впливу на кривдника.

Враховуючи викладене, варто зазначити, що до основних методів роботи з кривдниками належать індивідуальна та групова терапія, психотерапевтичні втручання, а також участь у програмах, спрямованих на зміну моделей поведінки. Важливе значення має і робота з факторами, що зумовлюють насильство, зокрема зловживання алкогольними напоями чи вживання наркотичних речовин, психічні розлади, стресові ситуації. Відповідно залучення кривдника до групової терапії або інших програм лікування сприяє не лише корекції його поведінки, а й формуванню навичок самоконтролю та

[46] Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року. № 1434. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text (дата звернення: 22.03.2026 р.)

[47] Там само.

адекватного реагування на стресові ситуації, що в цілому знижує ризик повторного вчинення домашнього насильства.

Відповідно проходження програми для кривдників розпочинається з діагностики особи, оскільки необхідно визначити, які саме методи впливу доцільно застосувати та яку модель корекції поведінки обрати для забезпечення ефективного проходження програми і переосмислення власних цінностей. У зв'язку з цим, в основу програми для кривдників закладено загальні принципи соціальної реабілітації та психологічної корекції, які полягають у поєднанні діагностичного, мотиваційного та корекційного блоків:

– «діагностичний блок передбачає проведення первинної діагностики причин насильницьких проявів, агресивної поведінки та підсумкової діагностики результативності проходження програми;

– мотиваційний блок спрямовано на визначення та підвищення рівня мотивації для участі у груповій формі роботи в межах програми для кривдника, формування або підвищення мотивації для зміни насильницької, агресивної поведінки;

– корекційний блок передбачає індивідуальну та групову форми роботи»[48].

Відповідна програма передбачає застосування інтерактивних методів та форм роботи, що сприяють засвоєнню інформації і практичному відпрацюванню необхідних навичок. Теми занять як індивідуальних, так і групових, охоплюють розвиток особистості, сприяють формуванню мотивації до активної участі у плануванні власного майбутнього, формують навички ненасильницького спілкування та ефективної комунікації.

Ключовим чинником ефективності роботи з кривдниками є впровадження дієвих механізмів моніторингу та оцінки результативності таких програм. Це дає змогу своєчасно коригувати стратегії, виявляти проблемні моменти у процесі надання допомоги та забезпечувати тривалість позитивних змін у поведінці осіб, які вчинили домашнє насильство. Відповідно такі програми повинні бути гнучкими, адаптованими до конкретних обставин із врахуванням різних чинників, зокрема: індивідуальних особливостей кривдника, його психічного стану, а також соціально-рольової характеристики.

Таким чином, протидія домашньому насильству є комплексною та багаторівневою діяльністю, яка охоплює широкий спектр державних і недержавних суб'єктів, зокрема тих, що володіють загальними, спеціальними та змішаними компетенціями. Їхня діяльність реалізується на загальнодержавному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях відповідно до наданих функцій та повноважень.

У зв'язку з вищенаведеним, можна зробити висновок, що ефективна протидія домашньому насильству може бути здійснена лише за умови існування чіткої правової системи, яка регулює заходи протидії домашньому насильству, а також скоординованої організаційної взаємодії між усіма суб'єктами, які здійснюють відповідні заходи.

[48] Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року. № 1434. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text (дата звернення: 22.03.2026 р.).

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна прийти до висновку, що комплексне вивчення проблеми домашнього насильства має важливе значення, адже воно слугує основою для подальшого розроблення ефективних заходів протидії цьому негативному явищу. Кримінологічний аналіз показав, що рівень кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства загалом має тенденцію до зростання: на 3,9% порівняно з 2023 роком та на 80,5% порівняно з 2022 роком. Водночас протягом останнього року ситуація змінилася – показник знизився на 27,7%. Загалом спостерігається позитивна тенденція, що свідчить про зниження рівня й динаміки кримінальних правопорушень у цій сфері в останній період року. Крім того, за результатами аналізу встановлено, що коефіцієнт домашнього насильства протягом аналізованого періоду був найбільш інтенсивним у 2024 році – 8,4. Також аналіз змін у структурі загального виду злочинності за останні чотири роки свідчить про наявність позитивної тенденції – зниження питомої ваги кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства у структурі кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи (2,4%). Аналіз статистичних даних щодо особистості свідчить, що серед осіб, які вчинили домашнє насильство домінують чоловіки (95,3%), переважно одружені (78%), віком від 40 до 54 років (45%), працездатні (78,1%) та з середньою або профільною середньою освітою (78,1%). Протидія домашньому насильству є комплексною та багаторівневою діяльністю, яка охоплює широкий спектр державних і недержавних суб'єктів, зокрема тих, що володіють загальними, спеціальними та змішаними компетенціями. Їхня діяльність реалізується на загальнодержавному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях відповідно до наданих функцій та повноважень. У зв'язку з вищенаведеним, можна зробити висновок, що ефективна протидія домашньому насильству може бути здійснена лише за умови існування чіткої правової системи, яка регулює заходи протидії домашньому насильству, а також скоординованої організаційної взаємодії між усіма суб'єктами, які здійснюють відповідні заходи.

АНОТАЦІЯ

Автором здійснено комплексний аналіз домашнього насильства як кримінологічного явища. Визначено його поняття, форми та основні кримінологічні ознаки (систематичність, здатність до самовідтворення, високий рівень патентності, суспільна толерантність до цього явища, циклічність проявів протягом тривалого часу). Проаналізовано детермінанти домашнього насильства крізь призму соціально-економічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціально-психологічних, виховних та географічних факторів. Проведено аналіз даних статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за період 2022–2025 роки. Доведено, що спостерігається позитивна тенденція до зниження динаміки зареєстрованих кримінальних правопорушень у виді домашнього насильства на 27,7%. Досліджено структуру особистості кривдника та з'ясовано, що вона є складним, багатогранним феноменом, що включає соціально-демографічні, морально-психологічні, соціально-рольові та кримінально-правові характеристики. Обґрунтовано, що протидія домашньому насильству має

здійснюватися через комплекс заходів, що поєднують загальнодержавний, спеціально-кримінологічний та індивідуальний рівень. Зроблено висновок, що ефективність протидії залежить від узгодженості нормативно-правової бази, яка регулює заходи протидії домашньому насильству, а також скоординованої організаційної взаємодії між усіма суб'єктами, уповноваженими на реалізацію таких заходів.

Література

1. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів : монографія. Харків, 2011. 308 с.
2. Барбарош Л. Детермінанти домашньої злочинності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2022. № 3. С. 357–363. DOI: https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-3-357-363 (дата звернення: 20.02.2026 р.)
3. Блага А.Б. Насильство в сім'ї: кримінологічний вимір, детермінація, запобігання : автореф. дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2014. 39 с.
4. Буряк К.М. Причини та умови, які детермінують виникнення домашньої злочинності. *Вісник ННТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 1 (57). 2023. С. 175–181. DOI: https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280823 (дата звернення: 22.03.2026 р.)
5. Вирок Дзержинського районного суду м. Харкова від 24.04.2025 року у провадженні № 1-кп/638/1432/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/126867895 (дата звернення: 16.02.2026 р.)
6. Вирок Іваничівського районного суду Волинської області від 05.09.2025 року у провадженні № 1-кп/156/93/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129986210 (дата звернення: 18.02.2026 р.)
7. Вирок Київського районного суду міста Одеси від 02.02.2023 року у провадженні № 1-кп/947/709/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108730571 (дата звернення: 16.02.2026 р.)
8. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/ (дата звернення: 01.03.2026 р.)
9. Коваленко А. Скільки людей проживає в Україні у 2026 році. *Pros-tir. media*. URL: https://prostir.media/ukrayina/skilky-lyudej-prozhyvaye-v-ukrayini-u-2025-rotsi/ (дата звернення: 10.03.2026 р.)
10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) від 11 травня 2011 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)
11. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n4110 (дата звернення: 12.02.2026 р.)
12. Кримінологія : підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Чернєй, С.С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернєя ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужі. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 612 с.

13. Куц В. Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 104–112. URL: https://www.academia.edu/96053669 (дата звернення: 05.03.2026 р.)

14. Міщенко С. Г. Роль кримінальної юстиції в протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2011. 19 с.

15. Мороз О.Б., Хатнюк Ю.А. Роль органів національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Серія Право. Вип. 80: ч. 1. С. 513–521. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.78 (дата звернення: 19.03.2026 р.)

16. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.

17. Національна сервісна служба України. Цикл домашнього насилля. URL: https://nssu.gov.ua/news/tsykl-domashnoho-nasyllia (дата звернення: 20.02.2026 р.)

18. Оніщик Ю.В., Коваль О.М. Домашнє насильство: кримінально-правовий та кримінологічний аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 431–434. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/104 (дата звернення: 19.02.2026 р.)

19. Офіс Генерального прокурора. URL: https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika (дата звернення: 24.02.2026 р.)

20. Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Пояснювальна записка до проєкту Закону України від 12 липня 2016 року. URL: https://w2.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4952&skl=9 (дата звернення: 15.02.2026 р.)

21. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07 грудня 2017 року № 229-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 15.02.2026 р.)

22. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19 грудня 2017 року. № 1044. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text (дата звернення: 20.03.2026 р.)

23. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року. № 658. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#Text (дата звернення: 10.03.3036 р.)

24. Про затвердження Типової програми для кривдників : Наказ Міністерства соціальної політики України від 01 жовтня 2018 року № 1434. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1222-18#Text (дата звернення: 22.03.2026 р.)

25. Тичина Д. М. Доктринальні підходи до визначення домашнього насильства та його ознак. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2023. № 2. С. 227–233. DOI: https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.2.40 (дата звернення: 16.02.2026 р.)

26. Тичина Д.М. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади запобігання домашньому насильству в Україні : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2024. 632 с. URL: https://www.navs.edu.ua/files/spec-vchena-rada/srd_26_007_03/2024/referat_tychyna_dm.pdf (дата звернення: 21.03.2026 р.)

27. Толкач А., Ромащенко К. Детермінанти виникнення домашньої злочинності в умовах воєнного стану та напрями її запобігання. URL: https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/46f80f42-9a45-4c18-adec-aa5b571d6760/content (дата звернення: 22.03.2026 р.)

28. Фролова О.Г. Злочинність і система кримінальних покарань (соціальні, правові та кримінологічні проблеми й шляхи їх вирішення за допомогою логіко-математичних методів). Навчальний посібник. К. : «АртЕк», 1997. 208 с.

Information about the author:
Prodan Tetiana Vasylivna,
PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Criminal Law
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
2, Kotsiubynskoho St., Chernivtsi, 58002, Ukraine